

afdeling
Dienstverlening

telefoon
140182

gouda
14 juli 2026

zaaknummer
1700901

onderwerp
Vervolg deelname experiment nieuw stembiljet

Gevraagd besluit

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad van de gemeente Gouda voor te besluiten:

1. om deel te nemen aan het experiment nieuw stembiljet bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de Waterschappen op 17 maart 2027.
2. om de budgetneutrale wijziging van baten en lasten mee te nemen in de begroting 2027.

Toelichting

Het college stelt de gemeenteraad voor om wederom deel te nemen aan het experiment stemmen met een nieuw stembiljet bij de verkiezingen voor Provinciale Staten en Waterschappen op 17 maart 2027. Hiermee wordt beoogd de toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van het verkiezingsproces te vergroten.

Voor inwoners betekent dit dat zij opnieuw stemmen met een kleiner en overzichtelijker stembiljet dat makkelijker te gebruiken is, ook voor mensen met een beperking, zoals blinden en slechtzienden.

1 Nadere uitleg op gevraagd besluit

Het stembiljet bij verkiezingen is groot en daardoor lastig te gebruiken. Daarom werkt het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) aan een nieuw stembiljet. Bij de Europees Parlementsverkiezing in 2024 en bij de Tweede Kamerverkiezing in 2025 is in 5 gemeenten een proef gedaan met een nieuw, kleiner stembiljet. Bij de Gemeenteraadsverkiezing in maart 2026 is de proef opgeschaald naar 11 gemeenten, waaronder Gouda.

Vanaf 2029 is het de bedoeling dat iedereen in Nederland zijn stem uitbrengt via het nieuwe stembiljet. Dat schrijft minister Heerma van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in een brief aan de Tweede Kamer, over de evaluatie van de laatste 2 verkiezingen (bijlage 1 en 2). De minister bereidt nu een wetsvoorstel voor om het biljet landelijk in te voeren.

De proef wordt voor de 11 gemeenten die bij de gemeenteraadsverkiezing 2026 deelnamen aan de proef, voortgezet bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten en de Waterschappen op 17 maart 2027. Op 2 juli 2026 hebben we de uitnodiging voor deelname aan het experiment van het ministerie ontvangen (bijlage 3).

Volgens artikel 2 lid 2 van de 'Tijdelijke Experimentwet nieuwe stembiljetten' kan de minister van Binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties (BZK), na instemming van de gemeenteraad, een gemeente aanwijzen waar wordt geëxperimenteerd. Dit betekent dus dat de gemeenteraad toestemming moet geven voor deelname aan een experiment in de eigen gemeente.

Daarom verzoeken wij de gemeenteraad in te stemmen met deelname aan het experiment bij de verkiezingen in maart 2027.

Met deelname aan het experiment nieuw stembiljet vergroten we de toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van het verkiezingsproces voor alle inwoners. Ook maakt het de uitvoering van de verkiezing efficiënter.

2 Argumenten

2.1 Het nieuwe stembiljet is duidelijker en makkelijker voor kiezers

Kiezers geven het nieuwe stembiljet een hoge waardering (gemiddeld 4,8 van 5). Zij vinden het nieuwe stembiljet overzichtelijk, goed leesbaar en makkelijk in gebruik.

2.2 Het stembiljet vergroot de toegankelijkheid

Het nieuwe stembiljet is goed te gebruiken voor mensen die moeite hebben met lezen, en voor mensen met een beperking, bijvoorbeeld met hulpmiddelen voor blinden en slechtzienden. Dit blijkt uit verschillende onderzoeken die zijn gedaan. Hierdoor kunnen meer inwoners zelfstandig stemmen.

2.3 Het tellen en organiseren van verkiezingen wordt makkelijker

Stembureauleden vinden het tellen eenvoudiger en het tellen van de nieuwe stembiljetten gaat sneller. Ook zijn er voordelen voor opslag en transport door het kleinere formaat van het nieuwe stembiljet. Dit maakt de uitvoering van de verkiezingen efficiënter.

2.4 De gemeente is voorspelbaar en consistent

Kiezers hebben bij de vorige verkiezing gestemd met het nieuwe stembiljet. Als we bij de volgende verkiezing teruggaan naar het reguliere stembiljet, kan het verkiezingsproces voor kiezers verwarrend worden.

2.5 Vanaf 2029 wordt het stembiljet landelijk ingevoerd

Vanaf 2029 is het de bedoeling dat iedereen in Nederland zijn stem uitbrengt via het nieuwe stembiljet. Dat schrijft minister Heerma van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in een brief aan de Tweede Kamer, over de evaluatie van de laatste 2 verkiezingen (bijlage 1). De minister bereidt nu een wetsvoorstel voor om het biljet landelijk in te voeren bij de Europees Parlementsverkiezing in 2029.

2.6 Meerkosten als gevolg van deelname aan het experiment worden vergoed

Meerkosten als gevolg van deelname aan het experiment nieuw stembiljet ten opzichte van een reguliere verkiezing, worden vergoed door het ministerie van BZK via het gemeentefonds (geen personeelskosten, wel projectkosten). De te verwachten uitbreiding van baten en lasten is ongeveer € 42.000 en wordt meegenomen in de begroting 2027.

3 Kanttekeningen

3.1 Meer ongeldige stemmen

Met het nieuwe stembiljet zijn er meer ongeldige stemmen dan met het huidige stembiljet. Het percentage ongeldige stemmen bij de gemeenteraadsverkiezing 2026 in Gouda was 0,83%. De Kiesraad hanteert een grens van 3% of meer aan ongeldige stemmen. Wanneer dit percentage op een stembureau wordt behaald, is dat volgens het controleprotocol van de Kiesraad een belangrijke indicatie om nader onderzoek in te stellen.

Bij de gemeenteraadsverkiezing 2026 was in Gouda de oorzaak vooral dat kiezers een te hoog kandidaatnummer kiezen bij de partij (52% van de ongeldige stemmen gerelateerd aan het nieuwe stembiljet).

De minister van BZK is voornemens om in het Tijdelijke experimentenbesluit nieuwe stembiljetten te wijzigen hoe een stem moet worden beoordeeld, zodat een stem op een niet-bestaand kandidaatsnummer wordt toegekend aan de eerste kandidaat van de lijst (bijlage 2). Naar verwachting zal hiermee het aantal ongeldige stemmen sterk omlaag gaan.

4 Juridische- / financiële gevolgen

Dit voorstel draagt bij aan het voor de burger mogelijk maken gebruik te maken van zijn of haar democratische rechten. Het voorstel betreft deelname aan een experiment. Dit houdt in dat er geen wijziging van juridische of beleidskaders plaats vindt.

Meerkosten als gevolg van deelname aan het experiment nieuw stembiljet ten opzichte van een reguliere verkiezing, worden vergoed door het ministerie van BZK (geen personeelskosten, wel projectkosten). De te verwachten uitbreiding van baten en lasten is ongeveer € 42.000 en wordt meegenomen in de begroting 2027.

5 Personele- / organisatorische gevolgen / duurzaamheid / positie mensen met een beperking

Met deelname aan het experiment nieuw stembiljet vergroten we de toegankelijkheid, begrijpelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van het verkiezingsproces voor alle inwoners. Voor inwoners betekent dit dat zij opnieuw stemmen met een kleiner en overzichtelijker stembiljet dat makkelijker te gebruiken is, ook voor mensen met een beperking, zoals blinden en slechtzienden.

6 Communicatie / interactiviteit

Het ministerie van BZK ondersteunt de gemeente Gouda in de communicatie, o.a. door het beschikbaar stellen van aangepaste communicatiemiddelen specifiek voor het experiment nieuw stembiljet.

Bij de gemeenteraadsverkiezing 2026 hebben we extra stembureauleden/uitleggevers ingezet op alle stembureaus. De stembureauleden/uitleggevers hebben alle kiezers uitleg gegeven over het stemmen met het nieuwe stembiljet. Bij de volgende verkiezing zullen we deze extra stembureauleden/uitleggevers weer inzetten.

Wij betrekken diverse belangenorganisaties, zoals de Stichting Goudse Adviesraad voor mensen met een Beperking (GAB), bij het opstellen van de communicatiecampagne en training van de stembureauleden.

Burgemeester en wethouders van Gouda,
de secretaris, de burgemeester,

drs. C.W.W. (Christian) van den Berg mr. drs. P. Verhoeve

Bijlagen

1. Kamerbrief over aanpak weerbare democratische rechtsstaat en de evaluatie van verkiezingen
2. Bijlage 17. Evaluatie experimenten met het nieuwe stembiljet tijdens de gemeenteraadsverkiezingen 2026
3. Uitnodiging voor het experiment met het nieuwe stembiljet bij de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen 2027